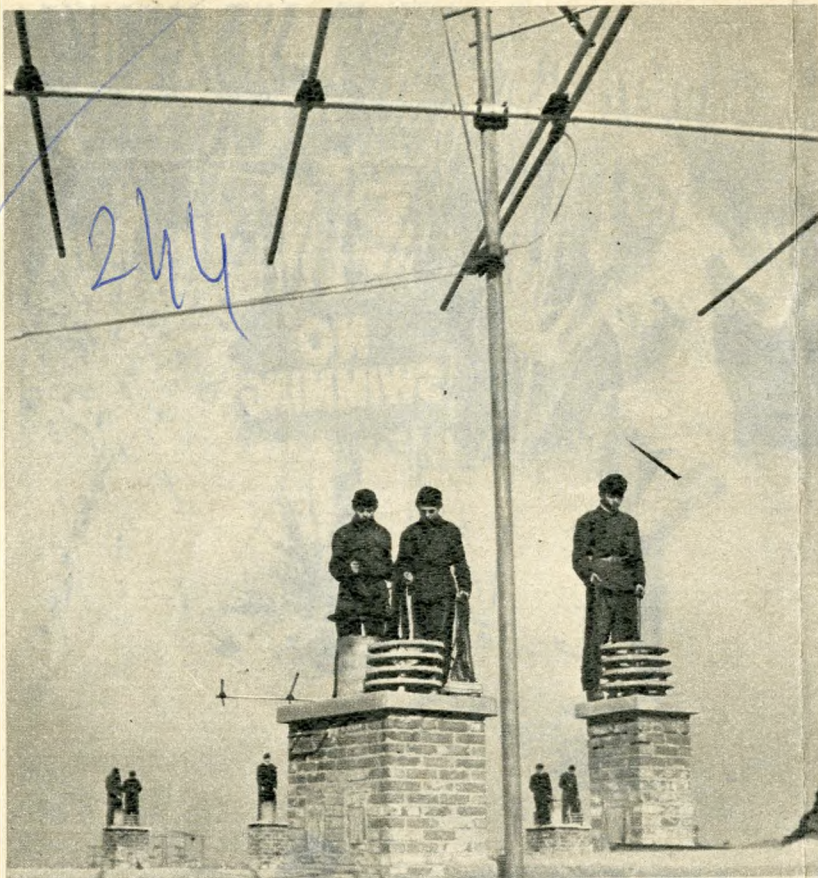

MIÉRT HOZ SZERENCSET?

Az utánpótlás. Bizony szellős tanműhelyben gyakorolják mesterségüket a főváros jövődó kéményseprői

Az új esztendő első perceiben

Lóháton viszi a szerencsét a falusi kéményseprő (MTI Fotó felvételei)

Felragyog a szemünk, ha szembejön velünk a kéményseprő. Legyen gyerek, vagy idős férfi, fiatal leány, vagy tipegő néni, arra gondol ilyenkor, hogy valami jónak néz elébe. Újév táján különösen szívünkbe fogadjuk ennek a hányatott múltú iparnak derék dolgozóit. Sokan már csak azért is mennek szilveszterkor kávéházba, étterembe, hogy az új év első perceiben láthassák a kéményseprőt, megérintsék kormos ruháját és halmozva érje őket a szerencse, ha meghúzzhatják a visító kismalac farkát, amit seprő helyett tart a kezében és viszi körbe az asztalok között.

Igen, a kéményseprő szerencsét hoz, ezt tartja a babona. De miért? Hitelesen még senki sem tudta megállapítani. A valódi októl, úgy hisszük, nem lehet messzire a kéményseprés történetéből elénk rajzolódó múlt.

A XII. században először találkozunk azzal a jelentős »újítással«, hogy a lakóházból kéményen keresztül vezetik el a füstöt. Ez a ma pofonegyszerű megoldás bizony nyolcszáz évvel ezelőtt korszakalkotó újítás volt. Tisztább lett az emberek otthona és kevésbé tűzveszélyes. Igenám, de a kéményt tisztítani kellett. Ki végezze el ezt a tisztának egyáltalán nem nevezhető munkát? A polgáremberek irtóztak tőle, megvetették ezt a mesterséget, egyszerűen évszázadokon keresztül lealáznak tartották. A leleményes olaszok, fejlett üzleti érzékükkel, felismerték ennek a munkának nagyszerű lehetőségeit, és Európa majd mindegyik országában vállalták a kémények tisztogatását. Polgárjogot azonban nem kaptak sehol. Ha feltűntek a város utcáin, az nagy szerencse volt. A bugyellárisok alku nélkül nyíltak meg, de céhbeli mesterségnek sehol sem ismerték el a kéményseprését. A céhszisztem óshazájában, Németországban is csak 1715-ben nyertek polgárjogot és ezzel együtt céhmesteri jogokat.

Magyarországon az egykorú írások a XVII. század utolsó éveiben említik az első kéményseprő nevét, Franzin Péterét. A

feljegyzések érdekes történetéről beszélnek. 1692-ben nagy pestisjárvány dühöngött hazánkban. A vallásos Franzin Péter, aki Milánóból származott és Budán telepedett le, fogadalmat tett, hogy ha családja megmenekül a pestistől, gyalog elzarándokol a felsőolaszországi Re községbe és az ottani híres búcsújáróhely madonnaképéről másolatot készít és azt a hátán, ugyancsak gyalog, elhozza Budára. Szép, komoly és nagy feladatot jelentő fogadalom volt ez. 1694-ben indult el Franzin Péter és 1700-ra került vissza a Krisztinavárosba. Az istenfélő kéményseprő kápolnát építtetett és annak oltárán helyezte el a csodatévő madonnakép másolatát, amit a budai nép kéményseprő madonnának nevezett el.

A XVIII. század végén a kápolna már szűknek bizonyult és néhány méterrel hátrább felépült a mai krisztinavárosi templom. Kevesen tudják, hogy a főoltáron ma is ott látható a kéményseprő madonna és még kevesebben tudják azt, hogy a templom előtti villamos megálló alatt ott nyugszik az egykori kápolna alapköve és Franzin Péternek, valamint feleségének koporsója, akiket annak idején a kis kápolnában temettek el.

Nálunk is természetesen szerencseszámba ment, amikor kapóra jött egy vándorló kéményseprő. Eleink mégis lenéztek ezt a mesterséget és sokszor, ha nem került elő olasz mester, cigányokat fogadtak fel a kémények kiotrására. Talán itt váltottak kézfogót a szerencsével a cigányasszonyok is, akiknek bő szoknyájuk alól hamarosan előkerültek a jövődómondó, maszatos kártyalapok.

Magyarországon a XIX. század első felétől azonban már tisztés iparrá vált a kéményseprés. Olaszok teremtették meg nálunk is és tették virágzó vállalkozássá.

Gyermekeinknek azonban ne felejtjük el elmondani, hogy otthonaink tisztaságát, egészségét és tűzbiztonságát szolgálják a kéményseprők — s ez az igazi szerencse.

Dömjén Miklós